
Statistieken

Statistieksprokkels

Toestand en ontwikkelingen op de Vlaamse arbeidsmarkt

Tot voor kort publiceerde het Steunpunt WAV in de zomermaanden het Jaarboek over de arbeidsmarkt in Vlaanderen, het cijfermatig overzicht over de toestand en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Sedert de editie 2000 is de publicatiedatum van dit Jaarboek opgeschoven naar het einde van het jaar. Een tussentijdse update van de positie van de Vlaamse arbeidsmarkt wordt daarom in dit zomernummer van OVER-WERK aangeboden. Een uitgebreide cijfermatige ondersteuning vindt de geïnteresseerde lezer in een tabellenreeks met kerncijfers, consulteerbaar op de webstek www.steunpuntwav.be.

Globaal genomen evolueert de arbeidsmarkt in Vlaanderen nog steeds vrij positief. Het aandeel werkenden blijft toenemen, hoofdzakelijk bij vrouwen en bij ouderen. Toch vinden we gemakkelijk nog punten waarop Vlaanderen niet goed scoort. Zo blijven de ongelijkheden (ten opzichte van ouderen, laaggeschoolden en vrouwen) er sterker uitgesproken dan in de meeste Europese landen. De permanente vorming van de niet-beroepsactieve bevolking gebeurt voorlopig nauwelijks. En intussen zijn een minder snel dalende werkloosheid en een sputterende vacaturemarkt tijdens de eerste helft van 2001 mogelijk de voorbode van een omslag in de conjunctuur.

Conjunctuur gunstig

Het is intussen genoegzaam bekend dat het met de Vlaamse arbeidsmarkt vrij goed gaat. De prestaties van een arbeidsmarkt worden hoofdzakelijk getaxeerd aan de hand van het aandeel werkende personen, en op dat vlak kan Vlaanderen goede cijfers voorleggen. Figuur 1 vat een en ander samen. De balkjes weerspiegelen de evolutie van de werkzaamheidsgraad (of het aandeel werkende personen) tussen 1990 en 2000, de lijntjes geven de voorsprong of achterstand weer ten opzichte van België, Frankrijk, Nederland en Duitsland. Meteen valt de bijna *aanhoudende groei van de Vlaamse werkzaamheidsgraad* op tijdens deze periode. Anno 2000 ligt deze indicator op 64%, wat over een periode van 10 jaar een groei van ongeveer 10 procentpunten betekent.

Hiermee behoudt Vlaanderen zijn voorsprong op *België*. Sedert 1992 stabiliseert het verschil tussen België en Vlaanderen op 3 procentpunten in het voordeel van Vlaanderen. Ten opzichte van *Frankrijk* en *Duitsland* werd in het laatste

decennium flink wat terrein goedge maakt. In 1990 lag het aandeel werkenden in Frankrijk 4 procentpunten hoger dan in Vlaanderen, in Duitsland maar liefst 10 procentpunten. Jaar op jaar groeide de werkzaamheid in Vlaanderen echter sneller dan in deze twee buurlanden, waardoor Vlaanderen in 2000 reeds 2 procentpunten voorligt op Frankrijk en de achterstand op Duitsland reduceerde tot 1 procentpunt. Enkel Nederland geeft ons momenteel het nakijken: aanvankelijk schommelde het verschil tussen Nederland en Vlaanderen rond 4 procentpunten, maar vanaf 1995 schakelde de Nederlandse motor in overdrive om nu maar liefst 10 procentpunten meer werkenden te tellen dan Vlaanderen.

Benchmark 70%

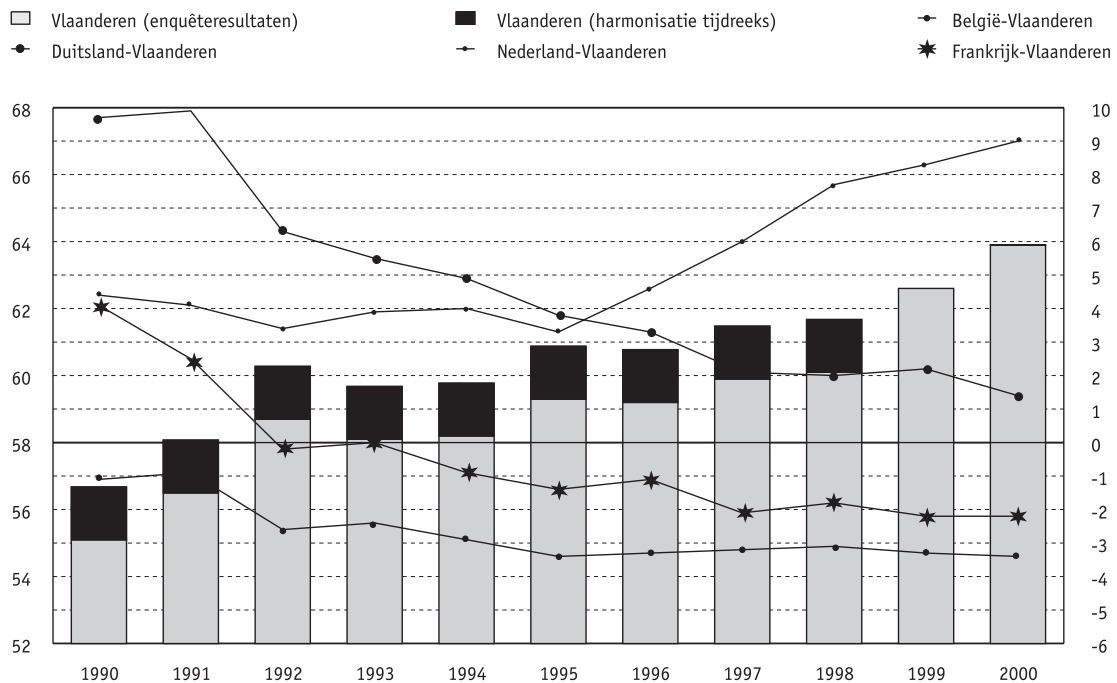
Deze grafiek biedt een mooi overzicht van de verschillende posities op weg naar de *Lissabon-doelstelling om in 2010 een werkzaamheidsgraad van 70% te behalen*. Tussen 1995 en 2000 dikte de

Vlaamse graad aan van 61 tot 64%. Dit strakke tempo lijkt net voldoende om tegen 2010 de meet te bereiken. Toch kunnen ten minste twee krachten zorgen voor een groeivertraging. Een eerste evidente tegenkracht vinden we in de *economische conjunctuur*: het ligt niet voor de hand dat de hoogconjunctuur uit de afgelopen periode nog een decennium aanhoudt. Ten tweede is er de *wijzigende bevolkingssamenstelling*. Men moet er rekening mee houden dat het aandeel 50-plussers in de beroepsbevolking het komende decennium geleidelijk zal toenemen, wat voor een neerwaartse druk zal zorgen op de werkzaamheidsgraad. Immers, binnen deze groep vindt een voortijdige uittrede uit de arbeidsmarkt plaats. Wanneer de relatieve omvang van deze groep in de Vlaamse bevolking toeneemt, zal de globale werkzaamheidsgraad dalen.

Wanneer Vlaanderen het al zo moeilijk kan hebben om de 70% te halen, dan lijkt het bereiken van deze doelstelling ook voor België (met een chronische achterstand op Vlaanderen van 3 procentpunten) en voor Frankrijk en Duitsland (met een minder

Figuur 1.

Evolutie van de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen, en verschil met België en de buurlanden (1990-2000)

Bron: Eurostat LFS, NIS EAK, Harmonisatie Steunpunt WAV

gunstige evolutie) niet evident. Enkel overschakelen op het Nederlandse tempo lijkt hier soelaas te bieden. De vraag is of Nederland hét voorbeeld bij uitstek is. De Nederlandse sterke groei werd gerealiseerd door een toename van het aantal deeltijders en andere flexwerkers en het uitbreiden van studentenarbeid (zie elders in dit tijdschrift). Mogelijk kunnen deze nieuwe Nederlandse banen in tegenpraak zijn met nieuw te verwachten richtsnoer(en) rond het bewaren van kwalitatief hoogstaande banen.

Benchmark 60%

Een tweede benchmark die op de top van Lissabon werd vastgelegd, is een *werkzaamheidsgraad van 60% bij de vrouwelijke bevolking* in 2010. De evo-

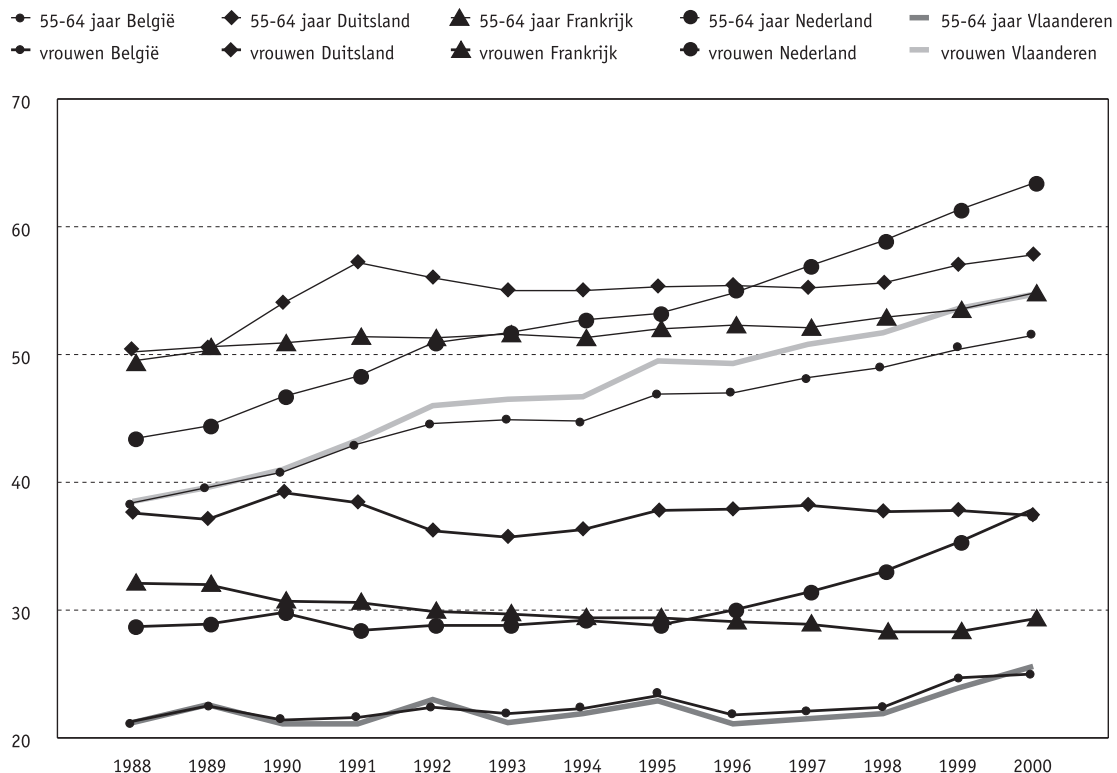
lutie van deze graad is weergegeven in figuur 2. Het lijkt erop dat dit doel door elk van de besproken landen zal worden gehaald. Nederland heeft ook deze doelstelling reeds behaald, en de drie andere landen komen nu al in de buurt. Van de Vlaamse vrouwen tussen 15 en 64 jaar is anno 2000 reeds 55% aan het werk, bijna 15 procentpunten meer dan in 1990.

Benchmark 50%

In Stockholm werd recent een aanvullende doelstelling geformuleerd, m.n. het verhogen van de werkzaamheid bij de bevolking tussen 55 en 64 jaar tot 50%. De eerste twee doelstellingen zijn voor Vlaanderen (en België) op het eerste zicht realistisch, deze derde doelstelling lijkt bijzonder ambi-

Figuur 2.

Evolutie van de werkzaamheidsgraad bij vrouwen en bij de bevolking tussen 55 en 64 jaar (Vlaams Gewest, België, Nederland, Frankrijk, Duitsland; 1988-2000)

Bron: Eurostat LFS, NIS EAK, Harmonisatie Steunpunt WAV

tieus. In figuur 2 blijkt dat de werkzaamheidsgraad binnen deze groep tijdens het afgelopen decennium nagenoeg ongewijzigd bleef rond 22% en pas in 2000 de 25% overschreed. Deze recente trendbreuk betekent echter nog niet dat de benchmark van 50% dichtbij komt. Dit is overigens ook niet het geval in Frankrijk en Duitsland, waar deze indicator ook reeds jaren op hetzelfde niveau blijft hangen, respectievelijk rond 30 en 38%. Ook op dit vlak is Nederland met voorsprong de beste leerling uit de klas. Tot en met 1995 was ook daar minder dan 30% van de 55-plussers nog aan het werk, maar sedert dat jaar dikt de werkzaamheidsgraad er jaarlijks aan met 2 procentpunten. Wanneer dit strakke tempo wordt aangehouden, zal Nederland in 2010 net de kaap van 50% kunnen ronden.

Vlaanderen nu

In de vorige paragrafen werd de evolutie van de werkzaamheid in Vlaanderen sinds 1988 besproken. In wat volgt gaan we dieper in op de veranderingen op de Vlaamse arbeidsmarkt sinds 1999. Omdat de Enquête naar de Arbeidskrachten een minder goed beeld geeft van de evolutie naar persoonskenmerken op zo een korte termijn, betrek-

ken we administratieve bronnen in onze analyse (zie tabel 1).

Mannen nog meer aan het werk?

Alle bronnen bevestigen dat ondanks de conjuncturele vertraging in de tweede helft van 2000 het *aantal werkende Vlamingen* tussen 1999 en 2000 sterk toegenomen is. Deze groei komt volledig op rekening van de loontrekkenden: hun aantal zou met 2 à 3% stijgen, al naargelang de bron. Net als het voorgaande jaar blijft het aantal zelfstandigen in hoofdberoep quasi onveranderd.

De vorige jaren nam vooral het aantal werkende vrouwen toe, terwijl het aandeel van de werkende mannen nagenoeg stabiliseerde. De enquêtegegevens suggereren dat deze trend zich niet verderzet in 2000. De groei van het aantal werkenden wordt ongeveer gelijk over beide geslachten verdeeld (telkens +2%). De werkzaamheidsgraad (het aandeel werkenden) zou in 2000 bij de mannen zelfs sterker toenemen dan bij de vrouwen. De administratieve gegevens daarentegen wijzen op een aanhoudende werkzaamheidsgroei die vooral bij de vrouwen gesitueerd is.²

Tabel 1.

Evolutie van het aantal werkenden volgens diverse bronnen (Vlaams Gewest; 1999-2000)

	2001	Evolutie 1999-2000	
	(n)	(n)	(%)
Totale werkgelegenheid			
Enquête Arbeidskrachten	2 527 900	+51 800	+2,1
Aantal loontrekkenden			
Enquête Arbeidskrachten	2 129 400	+59 400	+2,9
Administratieve bronnen			
Rijksdienst voor Sociale Zekerheid	1 884 300	+34 900	+1,9
Rijksdienst voor Sociale Zekerheid			
Plaatselijke en Provinciale Overheden	159 602	+3 433	+2,2
Aantal niet-loontrekkenden			
Enquête Arbeidskrachten	385 400	-6 600	-1,7
Administratieve bron: Rijksdienst voor de Sociale Verzekering van Zelfstandigen (Zelfstandigen in hoofdberoep)	329 569	-468	-0,1

Bron: EAK NIS, RSVZ, RSZ-LATG Snelle ramingen, RSZPPO (Bewerking Steunpunt WAV)

Waar komen deze *tegenstrijdige vaststellingen* vandaan? Volgens de RSZ-gegevens neemt het aantal werkende mannen en vrouwen kwartaal na kwartaal systematisch toe, met als enige uitzondering de lichte terugval in het eerste kwartaal van 2000. De EAK-curve kent een veel grilliger verloop, wat eigen is aan enquêtegegevens. Bij de vrouwen heffen de pieken en dalen van de enquêteresultaten elkaar op jaarbasis op, zodat analoog met de administratieve gegevens tussen 1999 en 2000 in België een totale groei van +39 000 werkenden wordt opgetekend. Bij de mannen daarentegen verschilt de groei sterk naargelang de bron. In figuur 3 komt dit tot uiting in het steiler verloop van de EAK-curve. De vraag is uiteraard of dit louter te wijten is aan onnauwkeurigheden in de representativiteit van de steekproef of dat dit overeenstemt met een werkelijke groei van het aantal mannen, met name dan in die banen die niet geregistreerd worden door de administratieve bronnen (zwart werk, voltijdse loopbaanonderbreking, ...). We vermoeden dat de administratieve bronnen correcter weergeven wat er zich op korte termijn heeft voorgedaan.

Ouderen langer aan het werk

Wat de evolutie naar leeftijd betreft, zijn de verschillende bronnen het er over eens dat vooral het aantal werkende 50-plussers in de lift zit. In 2000 werkte 40% van personen ouder dan 50 jaar, in 1999 nog maar 38%. Met name de personen tussen

50 en 60 jaar zijn anno 2000 beduidend meer aan het werk dan in 1999. Bij de 60-plussers neemt de werkzaamheid nauwelijks toe.

De toenemende werkzaamheid bij ouderen hangt slechts ten dele samen met het dalend aantal voltijds bruggepensioneerden. Volgens de RVA-gegevens telde Vlaanderen in 2000 gemiddeld 74 400 voltijds bruggepensioneerden. Dit zijn er ongeveer 3 700 minder dan in 1999 (-3,5%), terwijl het aantal werkende 50-plussers volgens EAK met maar liefst 22 500 toenam.

Werkloosheid in Vlaanderen anno 2000

De goede economische conjunctuur heeft niet enkel voor een toename van het aantal werkenden gezorgd, ook de *werkloosheid evolueerde bijzonder gunstig*. In 2000 telde Vlaanderen volgens EAK³ 4 werklozen per 100 beroepsactieven. Dit is een bijzonder lage werkloosheidsgraad, zowel in vergelijking met de andere Belgische gewesten als in internationaal perspectief. In de Europese Unie bedraagt de gemiddelde werkloosheidsgraad 8%. Van onze buurlanden scoort alleen Nederland beter (3%).

Minder positief is de concentratie van de werkloosheid bij de -25-jarigen: het verschil tussen de Vlaamse en de Europese werkloosheidsgraad is beduidend minder groot bij de jongeren dan bij de andere leeftijdsgroepen. Bovendien is het aandeel

Tabel 2.

Het aantal werkenden en de werkzaamheidsgraad (15-64 jaar) naar geslacht en leeftijd (Vlaams Gewest; 2000, evolutie 1999-2000)

	2000		Evolutie 1999-2000		
	Aantal (n)	Werkzaamheidsgraad (%)	Aantal (n)	Werkzaamheidsgraad (%)	(ppn)
Totaal	2 515 000	63,9	+52 800	+2,1	+1,3
Man	1 454 000	72,9	+32 200	+2,3	+1,6
Vrouw	1 061 000	54,7	+20 700	+2,0	+1,1
15-24 jaar	241 000	33,7	+3 600	+1,5	+0,6
25-49 jaar	1 861 000	85,0	+26 600	+1,5	+1,5
50-64 jaar	413 000	40,1	+22 500	+5,8	+1,8

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

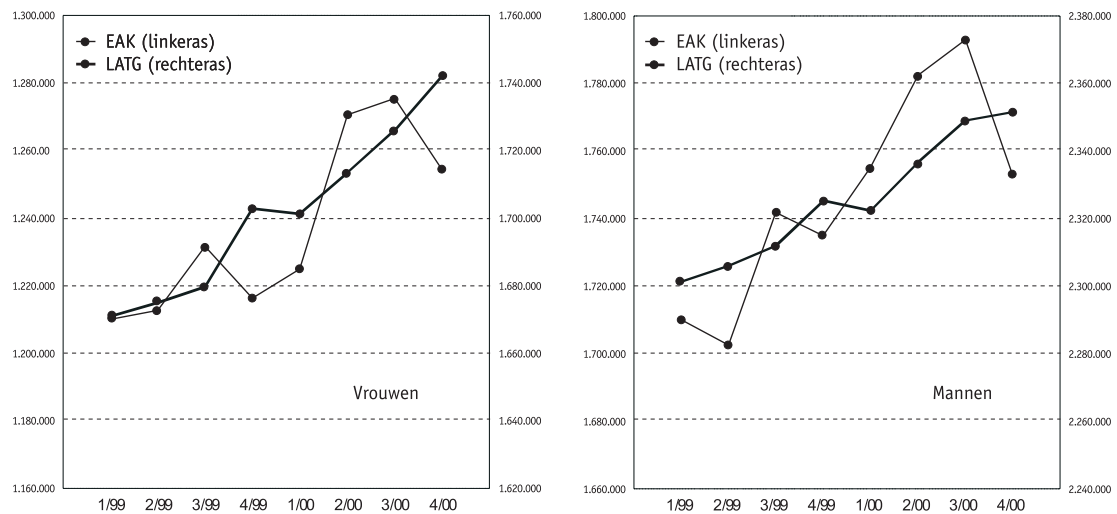
van de langdurig werklozen in de totale werklozenpopulatie in Vlaanderen (43%) hoger dan in Frankrijk (40%) en Nederland (33%), maar lager dan in Duitsland (55%) en de gehele Europese Unie (46%).

Werkloosheidsdaling 1999-2000

De recente evolutie brengen we eveneens in kaart aan de hand van administratieve gegevens. De VDAB-cijfers geven een versterkte daling van de

Figuur 3.

Evolutie van het aantal werkende mannen en vrouwen tussen 15 en 64 jaar. Een vergelijking tussen EAK-gegevens en de snelle ramingen op basis van RSZ-LATG (België⁶; 1999-2000)

Tabel 3.

De ILO-werkloosheidsgraad naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau⁵ en werkloosheidsduur (Vlaams Gewest, Waals Gewest, Brussels Gewest, België, Euro15, Duitsland, Frankrijk, Nederland; 2000)

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	België	Euro15	Duitsland	Frankrijk	Nederland
Totaal	4,3	10,3	14,0	7,0	8,4	8,0	10,3	2,7
Man	3,2	8,5	14,2	5,8	7,3	7,7	8,6	2,2
Vrouw	5,8	12,8	13,7	8,7	9,9	8,3	12,3	3,5
15-24 jaar	11,3	27,0	30,7	17,5	16,1	8,5	20,6	5,3
25-49 jaar	3,7	9,4	13,8	6,4	7,5	6,9	9,6	2,3
50-64 jaar	2,7	4,7	6,5	3,7	7,0	10,9	7,6	2,1
Laaggeschoold	5,9	13,9	21,8	10,0	11,0	14,0	14,0	3,4
Middelgeschoold	3,1	7,9	13,5	5,3	6,8	8,0	8,0	1,8
Hooggeschoold	1,7	3,4	5,7	2,7	4,4	4,2	5,1	1,7
Aandeel langdurige werkloosheid (> 1 jaar)	43,1	67,4	61,4	57,4	45,9	51,5	39,6	33,0

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

werkloosheid tussen 1999 en 2000 aan: het aantal nwwz daalt met 12%, tegenover 10% tussen 1998 en 1999. Deze daling was bovendien het sterkst bij de kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt: de zeer langdurig werklozen (meer dan 2 jaar; -18%), de laagst geschoolden (hoogstens lager onderwijs; -16%), de jongeren (-14%) en de vrouwen (-12%). Ook in de eerste helft van 2001 waren het vooral deze groepen (behalve de jongeren) die het meest van de gunstige werkloosheidsrevolutie profiteerden. Nochtans is duidelijk een kentering zichtbaar: het *tempo van de werkloosheidsdaling vertraagt aanzienlijk*. In de eerste 6 maanden van 2001 waren er gemiddeld 6% werklozen minder dan in dezelfde periode van 2000 (-9 700). Een jaar eerder bedroeg de analoge werkloosheidsdaling 13% (-25 000).

De verzwakte daling van de werkloosheid heeft grotendeels te maken met een toenemende *instroom* in de werkloosheid, die blijkt uit het stijgend aantal nwwz dat minder dan 1 jaar werk zoekt (+ 3 600 tegenover -8 200 in januari-juni 2000). Vooral het aantal kortdurig *vrij ingeschreven werkzoekenden* stijgt, wat er op zou kunnen duiden dat de gunstige conjunctuur van de afgelopen jaren steeds werkenden en inactieven ertoe aanzet een (nieuwe) job te zoeken. De verhoogde instroom van de vrij ingeschreven heeft daarnaast ook te maken met de inschrijving van de *papierlozen* die een aanvraag tot regularisatie hebben ingediend, waardoor het aantal nwwz van buiten de EU toeneemt (+800 of +5%). Wat meer tot ongerustheid stemt is dat onder de heel kortdurig werklozen (minder dan 6 maanden) de toename niet beperkt blijft tot de vrij ingeschreven, maar dat er ook het aantal *uitkeringsgerechtig-*

Tabel 4.

Evolutie van het aantal nwwz naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau, werkloosheidsduur en nationaliteit (Vlaanderen; 1999, 2000, januari-juni 2001)

	2000			Januari-juni 2001	
	Aantal	Aandeel	Evolutie tov 1999	Aandeel	Evolutie tov eerste jaarthelft 2000
	(n)	(%)	(%)	(n)	(%)
Totaal	169 647	100	-11,7	100	-5,9
Mannen	70 956	42	-10,8	43	-1,8
Vrouwen	98 691	58	-12,3	57	-8,8
-25 jaar	40 866	24	-14,0	22	-2,0
25-49 jaar	115 770	68	-11,2	70	-7,2
50 jaar en +	13 011	8	-8,8	8	-4,4
Laaggeschoold	103 496	61	-11,8	63	-6,6
Middengeschoold	47 741	28	-13,0	28	-5,7
Hooggeschoold	18 410	11	-7,6	9	-1,7
< 1 jaar werkloos	92 131	54	-6,3	57	4,3
1 jaar werkloos en +	77 516	46	-17,4	43	-16,8
UVW	127 804	75	-14,5	72	-10,8
Wachttijd	16 884	10	-11,5	10	-3,7
Vrij ingeschreven	12 425	7	+12,4	11	+52,0
Andere	12 535	7	+0,5	7	-8,3

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WAV)

de volledig werklozen (UVW) in de eerste zes maanden van 2001 in stijgende lijn gaat (+2 800 tegenover januari-juni 2000). Dit lijkt er op te wijzen dat tengevolge van de vertraging van de economische groei weer meer mensen hun job verliezen.

Impact activeringsmaatregelen beperkt

Parallel met de sterke werkloosheidsdaling en de forse groei van het aantal werkenden in 2000 kwamen de activeringsmaatregelen (het doorstromingsprogramma, de dienstenbanen en de sociale inschakelingseconomie) op kruissnelheid. In 2000 waren er in Vlaanderen 8 400 personen betrokken bij een van deze maatregelen, 40% meer dan in 1999. De sterkste groei ging uit van de dienstenbanen. Het succes van deze maatregelen was echter weinig bepalend voor de totale evolutie van het aantal werkzoekenden (-22 400) en werkenden (+ 34 900, volgens de snelle ramingen RSZ-LATG). Achter het

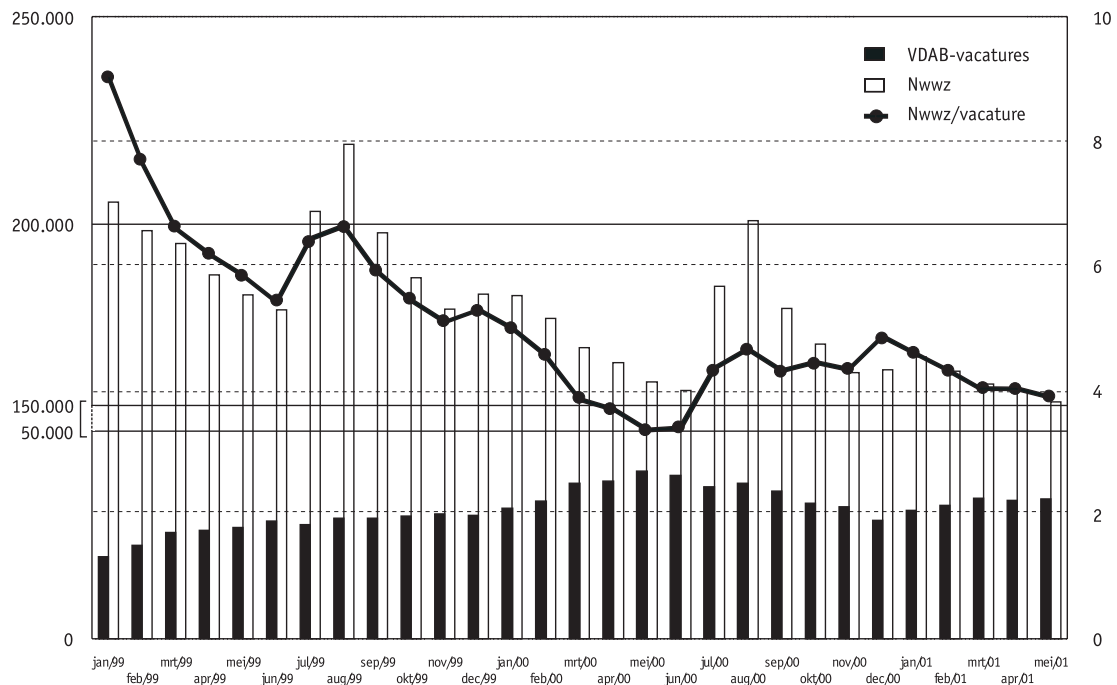
groeipercentage van 40% gingen immers slechts een 2 400-tal personen schuil. De toenemende activering van de werkloosheidsuitkeringen had hoogstens een versterkend effect op de vastgestelde evolutie. Met name de daling van het aantal langdurig werkzoekenden (-16 300 of -17%) – de doelgroep van activering – zou een stuk minder groot geweest zijn.

Vertraging economische groei verhindert goede start 2001

De recente kentering in de werkloosheidsdaling laat zich reeds voelen in het aantal niet-werkende werkzoekenden per VDAB-vacature, een indicator voor de krapte op de arbeidsmarkt. Sinds 1993 is het aantal werkzoekenden per openstaande vacature bij de VDAB jaar op jaar sterk teruggefallen, van 28 werkzoekenden per vacature in 1993 tot 4 in 2000. Van een verdere daling is voorlopig geen

Figuur 4.

Evolutie van het aantal niet-werkende werkzoekenden en het aantal openstaande VDAB-vacatures (Vlaams Gewest; januari 1999-mei 2001)

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WAV)

sprake. In de eerste 6 maanden van 2001 werden er zelfs iets meer nwwz per vacature (4,1) geteld dan in dezelfde periode van 2000 (3,9).

De *stabilisatie van de krapte* is niet louter het gevolg van de tragere werkloosheidsdaling. De zomer van 2000 maakte een einde aan de aanhoudende stijging van het aantal VDAB-vacatures. In mei 2000 stonden er nog 46 500 vacatures open bij de VDAB, tegen de milleniumwisseling was het aantal openstaande betrekkingen geslonken tot 32 800. Sedertdien neemt het aantal vacatures wel weer toe, maar het peil van midden 2000 wordt voorlopig niet meer gehaald.

De vertraagde groei op de vacaturemarkt blijkt niet alleen uit de VDAB-cijfers. Ook de *uitzendsector* klaagt over de verminderde activiteit sinds het tweede semester van 2000. Vooral in het arbeiderssegment daalt het aantal gepresteerde uren uitzendarbeid.⁶ Tegelijkertijd zou het aantal knelpuntberoepen in dit segment stabiliseren, al neemt het totaal aantal knelpunten nog steeds toe.⁷

Ook andere conjunctuurgevoelige arbeidsmarktindicatoren laten een kentering op de Vlaamse arbeidsmarkt zien. Zo was er in de eerste maanden van 2001 nauwelijks nog een daling van de *tijdelijke werkloosheid*. De tijdelijke werkloosheid wordt door bedrijven als een buffer gebruikt om een tijdelijke terugval in de vraag op te vangen en is daarom bijzonder gevoelig voor conjunctuurschommelingen. In de periode 1999-2000 viel het aantal tijdelijk werklozen nog terug met maar liefst 27%, tot gemiddeld 18 700 tijdelijk werklozen. In de maanden januari-april 2001 zijn er amper minder tijdelijk werklozen geteld dan in dezelfde periode van 2000.

De meest conjunctuurgevoelige aspecten van de arbeidsmarkt vertonen dus reeds de tekenen van een *vertraagde economische groei*. Of ook de verdere werkgelegenheids groei in 2001 afgeremd zal

worden, hangt in belangrijke mate af van de conjuncturele ontwikkelingen in de tweede helft van het jaar. Prognoses hierover op Vlaams niveau ontbreken. Wat België betreft, wordt verwacht dat de werkgelegenheid ook in 2001 en 2002 verder zal groeien, al zal het tempo een stuk lager liggen dan in 2000. Deze verwachting geldt niet alleen voor België, maar ook de Europese Unie als geheel. De verdere werkgelegenheids groei in België zou moeten komen van de verdere groei van de economische activiteit, versterkt door een positieve impact van de vermindering van de sociale bijdragen.⁸

Mind the gap

Vlaanderen mag dan wel goed scoren op vlak van de belangrijkste doelstelling van het werkgelegenheidsbeleid (met name het verhogen van de werkzaamheidsgraad), de aandacht voor het sociaal beleid moet nog toenemen. Dit blijkt uit enkele indicatoren rond diversiteit op de arbeidsmarkt die in de volgende paragraaf worden uitgewerkt. Meer in het bijzonder ontwikkelen we een indicator die meet in welke mate verschillende doelgroepen worden ingeschakeld op de arbeidsmarkt. Allereerst is er de *gender gap*, die de werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen vergelijkt. Voor ouderen en voor laaggeschoolden werd een gelijkaardige indicator geconstrueerd, de *generation gap* en de *education gap*. Respectievelijk geven ze aan in welke mate de werkzaamheid van de middengroep verschilt van die van 45-plussers, en het aandeel werkenden onder midden- en hogeschoolden van dat van laaggeschoolden. Opmerkelijk is dat de kloof in Euro15 op deze drie vlakken ongeveer even groot is. Telkens ligt het aandeel wer-

Tabel 5.

De 'gender gap', 'education gap' en 'generation gap' (Euro15*; 2000)

	Werkzaamheidsgraad				'Gap'
'Gender' (25-59 jaar)	Man	84,5%	Vrouw	63,1%	1,34
'Education' (25-49 jaar)	Mid+Hooq	81,0%	Laag	60,1%	1,35
'Generation' (25-64 jaar)	25-44 jaar	77,6%	45-64 jaar	57,1%	1,36

* De cijfers m.b.t. Ierland ontbreken

Bron: Eurostat

kenden bij de sterkste groep ongeveer 35% hoger dan dat van de zwakste groep.

In figuur 5 zijn deze resultaten opgesplitst per lidstaat, en zijn voor België de cijfers per gewest toegevoegd. De rangorde is gemaakt op basis van de gemiddelde kloof in de respectievelijke regio/lidstaat.

België en Vlaanderen bevinden zich op dit vlak in een ongunstige positie. En wat meer is, ook Vlaanderen scoort hier niet beter dan het Belgisch gemiddelde. Hoewel de arbeidsmarkt globaal gunstiger is dan in Wallonië, is de ongelijkheid in Vlaanderen even manifest. Het *slechtste peleton* bestaat uit België en de zuiderse landen Italië, Spanje en Griekenland. De werkzaamheidsgraad van de gunstigste groepen ligt er ongeveer de helft hoger hoger dan die van de 'kansengroepen'. De *middelegroep* wordt gevormd door onze buurlanden, Frankrijk, Duitsland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk. Hier ligt de integratie van groepen met de gunstigste kenmerken 30 tot 40%

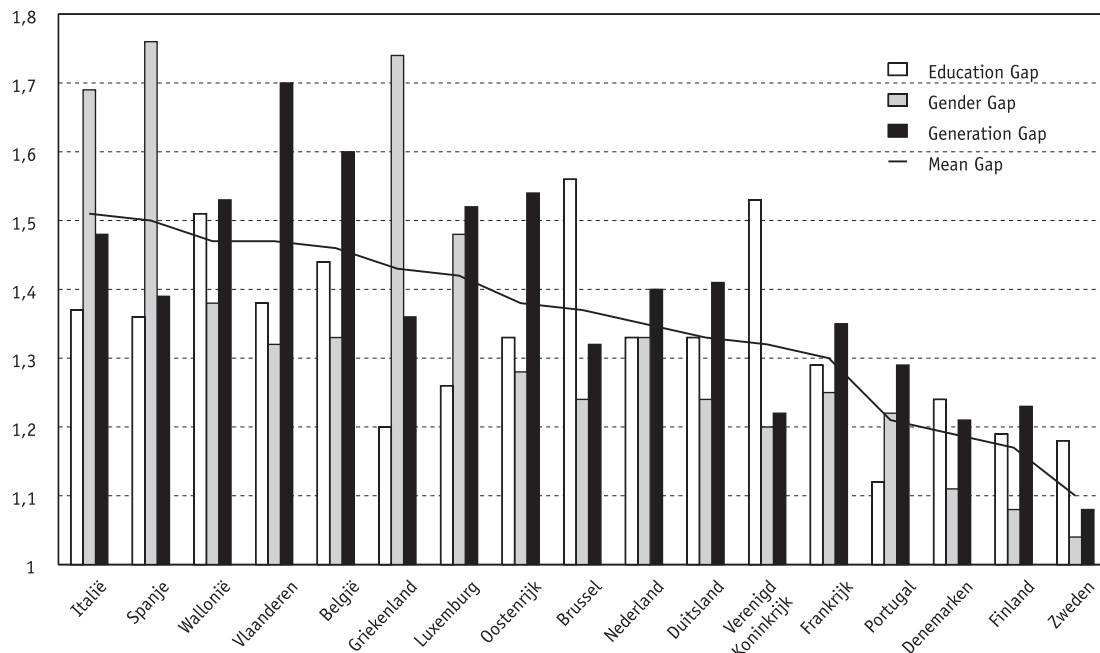
hoger dan bij de risicogroepen. De *meest 'gelijke' landen* zijn de Scandinavische landen Finland, Zweden en Denemarken, aangevuld met Portugal. Hier bedraagt het verschil ongeveer 20%, of in het geval van Zweden gemiddeld slechts 10%.

Het slechte resultaat van Vlaanderen wordt niet veroorzaakt door een slechte score op één van de drie items, ze resulteert uit een algemeen hoge mate van ongelijkheid. Vlaanderen slaagt er niet in om zich te ontdoen van de globaal slechte kenmerken van de Belgische arbeidsmarkt. Deze kenmerken bestaan in een bijzonder ongunstige situatie op het vlak van de *generation gap* en de *educational gap*, en een gemiddelde prestatie op het vlak van de *gender gap*.

Zoals gekend is de *generation gap*, het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van de bevolking tussen 25 en 44 jaar en die van 45-plussers, nergens groter dan in België. Van de middengroep is in België 81% aan het werk, van de ouderen nog 51%. De werkzaamheid ligt bij de middengroep dus maar liefst 60% hoger dan bij de ouderen (nl. 81/51), wat

Figuur 5.

De 'education gap', 'gender gap' en 'generation gap' in de Europese lidstaten en in de Belgische gewesten (2000)

Bron: Eurostat LFS, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

duidelijk hoger is dan in Oostenrijk (54%) en Luxemburg (52%), de nummers twee en drie op dit punt. Aan de andere kant van het spectrum vinden we Zweden, waar ouderen (75%) nauwelijks minder participeren dan de middengroep (82%), een *generation gap* van nauwelijks 8%. Binnen België is Vlaanderen de koploper wat het verschil in werkzaamheid tussen ouderen en de middengroep. De *generation gap* ligt in Vlaanderen op 70%, tegen 53% in Wallonië en 32% in Brussel.

Ook op het vlak van de integratie van laaggeschoolden bekleedt België (en Vlaanderen) op Europees vlak een weinig benijdenswaardige positie. De *education gap* bedraagt 44%, waarmee we enkel beter doen dan het Verenigd Koninkrijk (waar de ongelijkheid op het vlak van onderwijsniveau 53% bedraagt). Hoewel Vlaanderen hier beter scoort dan Wallonië, blijft de Vlaamse score (van 38%) minder goed dan die van de Europese nummer drie, Italië (37%).

De regio Vlaanderen mag dan wel in een zeer gunstige positie verkeren wat de globale arbeidsmarktprestaties betreft, deze worden niet vertaald in een goede verdeling over de verschillende bevolkingsgroepen. De verschillen naar leeftijd zijn nergens zo groot als in Vlaanderen, en ook laaggeschoolden worden onvoldoende ingeschakeld op de arbeidsmarkt.

Op het vlak van de *gender gap* lijkt België/Vlaanderen het iets beter te doen, maar de prestatie is onvoldoende om victorie te kraaien. We doen het duidelijk beter dan Italië, Spanje, Griekenland en Luxemburg, waar de man-vrouw-verschillen bijzonder groot zijn. Maar na deze zuiderse landen vinden we de slechtste score in België en Nederland. De *gender gap* ligt in België en Nederland op 33%, wat duidelijk hoger is dan in de buurlanden Frankrijk en Duitsland (25%) en in de Scandinavische koplopers (11% en minder). Ook op dit vlak kan Vlaanderen zich niet van het globale Belgische niveau onderscheiden.

LLL: Vlaamse niet-beroepsactieven doen nog niet mee

We sluiten dit artikel af met een internationale situering van Vlaanderen op het vlak van levenslang leren. Een van de nieuwe horizontale doelstellingen van het Europese werkgelegenheidsbeleid is de ontwikkeling van een coherente strategie voor levenslang leren, waarbij de *verbetering van de inzetbaarheid en de participatie aan de kennissamenspraak* centraal staan. Het initieel onderwijs vormt hierbij de noodzakelijke eerste stap. Vervolgens dienen volwassen inwoners de kans te krijgen

Tabel 6.

Opleidingsparticipatie van de bevolking tussen 25 en 64 jaar naar geslacht en ILO-statuut (België, de gewesten, Euro-3 en Euro-15; 2000, referentieperiode van 4 weken)

	Vlaanderen (%)	Wallonië (%)	Brussel (%)	België (%)	Euro3 (%)	Euro15* (%)
Totaal (25-64 jaar)	6,9	4,7	6,7	6,2	5,3	8,3
Geslacht						
Man	7,5	5,0	7,2	6,7	5,6	7,8
Vrouw	6,3	4,3	6,2	5,7	5,1	8,7
Statuut (ILO)						
Beroepsbevolking	8,3	5,7	7,0	7,4	5,2	8,8
<i>Werkenden</i>	8,3	5,7	7,0	7,4	5,2	8,8
<i>Werkzoekenden</i>	9,2	5,4	6,5	6,9	5,4	8,4
Niet-beroepsactieven	3,0	2,3	6,0	3,1	5,9	6,8

* Exclusief Oostenrijk en Ierland

Bron: NIS EAK, LFS (Bewerking Steunpunt WAV)

om zich continu verder te bekwamen via bijkomende opleiding of 'permanente vorming'.

Van alle Vlamingen tussen 25 en 64 jaar volgt 6,9% een opleiding tijdens een gemiddelde referentieperiode van 4 weken in het jaar 2000. De Vlaamse inwoners plaatsen zich hiermee op het niveau van de Brusselaars (6,7%), maar een stuk boven de Walen (4,7%). In Europese context ligt de opleidingsparticipatie van de Vlamingen ergens tussen het Europees gemiddelde (8,3%) en het Euro-3-gemiddelde (5,3%). De opleidingsparticipatie in de verschillende Europese landen is dan ook zeer uiteenlopend. Enkel in de noordelijke rand van de Europese Unie loopt de opleidingsparticipatie op tot 15 à 20% van de inwoners (Denemarken, Verenigd Koninkrijk, Finland, Zweden en Nederland). Van de overige 8 Europese landen is België koploper met een deelnamekans van bijna 7%. Griekenland, Frankrijk en Portugal sluiten het rijtje af met een opleidingsparticipatie van minder dan 3 op 100 inwoners.

Bekeken naar geslacht en arbeidsmarktstatuut, doorstaat Vlaanderen in een Europese dimensie bijna systematisch de vergelijking met *Euro-3*, maar blijft het geregeld achter op het Europese gemiddelde. Binnen Euro-3 is Nederland een buitenbeentje met (opleidings)participatiegraden die een stuk boven het Vlaams gemiddelde liggen. Als gevolg van de lage scores van Duitsland en vooral Frankrijk volgen de Vlamingen toch meer opleiding dan gemiddeld in Euro-3. Deze rangschikking gaat echter niet op voor de niet-beroepsactieven: de opleidingsparticipatie is voor deze bevolkingsgroep zelfs heel wat hoger in Euro-3 dan in Vlaanderen, wat volgt uit de hoge deelname van deze groepen in Duitsland.

In *Euro-15* is de gemiddelde opleidingsparticipatie meestal hoger dan in Vlaanderen. Verdeeld naar geslacht gaat dit wel enkel op voor de vrouwen, wat volgt uit de hogere deelname van vrouwen dan mannen in die landen waar het meest opleiding gevolgd wordt: Denemarken, Verenigd Koninkrijk, Finland en Zweden. De hoge opleidingsparticipatie van vrouwen gaat in deze landen bovendien gepaard met een werkzaamheid van vrouwen die heel wat hoger ligt dan elders in Europa. Daarnaast blijken opnieuw vooral de niet-beroepsactieven minder opleiding te volgen in Vlaanderen.

*Tom Vandenbrande
Natascha Van Mechelen
Steunpunt WAV*

Noten

1. Voor elke bron werd getracht het gemiddeld aantal werkenden in 2000 te berekenen. Voor EAK werd het jaarmiddelde van het NIS overgenomen. Voor loon- en arbeidstijdsgegevens van de RSZ (RSZ-LATG) werd het gemiddelde berekend van het aantal werkenden op 31 maart en 30 juni en de raming van het aantal werkenden op 30 september en 31 december 2000. De RSZPPO-gegevens zijn gebaseerd op 30 juni 2000. Het aantal zelfstandigen in hoofdberoep is het gemiddeld aantal van 31 december 1999 en 31 december 2000.
2. Volgens de RSVZ-gegevens neemt het aantal vrouwen met een zelfstandigenstatuut in hoofdberoep in Vlaanderen zelfs nog toe. De lichte afname van het aantal zelfstandigen situeert zich volledig bij de mannen. De RSZPPO-cijfers wijzen op een veel sterkere stijging bij de vrouwen (+3%) dan bij de mannen (+1%). De snelle raming van het aantal werkenden naar geslacht op basis van de RSZ-LATG-databank is voorlopig enkel voor België beschikbaar maar ook hier zien we een beduidend sterkere toename bij de vrouwen (+3%) in vergelijking met de mannen (+2%).
3. De EAK gebruikt voor de afbakening van het aantal werklozen de definitie van het International Labour Office (ILO). Volgens deze definitie zijn werkloos: de personen die geen werk hebben, de afgelopen vier weken specifieke stappen hebben ondernomen om werk te vinden en binnen de twee weken beschikbaar zijn voor werk.
4. De snelle ramingen op basis van RSZ-LATG geven voor Vlaanderen alleen de globale evolutie. De verdeling naar geslacht wordt enkel voor België gepubliceerd.
5. De werkloosheidsgraad naar onderwijsniveau is berekend voor de leeftijdsgroep 25-59 jaar. Voor de andere indicatoren werd steeds de leeftijdsafbakening 15-64 jaar gehanteerd.
6. UPEDI (2001) Perscommuniqué. De cijfers over uitzendarbeid voor het 1e trimester 2001. Brussel.
7. CEVORA/UPEDI (2001) Knelpuntfuncties en vormingsbehoeften: een onderzoek bij uitzendconsulenten - Vlaanderen. Brussel.
8. European Commission. Directorate-general for economic and financial affairs (2001) European Economy. Supplement A. Economic Trends. Nummer 3-4, maart/april 2001.